

ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ №4

**КАФЕДРА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ТА
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА УКРАЇНИ

Галузь знань 08 Право
Спеціальність 081 «Право»
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Право»
Шифр за ОПП: ОК 10

Мова навчання: українська

Кропивницький – 2024

Розробник:

Сергій САРАНОВ, доцент кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету №4 ДонДУВС, к.і.н., доцент

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету №4 ДонДУВС
Протокол № 13 від «17» червня 2024 року

Т.в.о. завідувача кафедри

Ганна КОНАРСЬКА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми Право «17» червня 2024 року

Гарант ОПП

Ольга БОНДАРЕНКО

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри - розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача

1. ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Рік підготовки:	1-й	1-й
Семестр:	1-й	1-й
Кількість кредитів ЄКТС / годин	4/120	
Модулів:	1	
Змістових модулів:	1	
Лекції:	20 годин	10 годин
Семінарські:	20 годин	10 годин
Практичні:	-	-
Самостійна робота:	80 годин	100 годин
Підсумковий семестровий контроль:	екзамен	
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:	1:2	1:5

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування та розвиток компетентностей, необхідних для розуміння природи, функцій та системи права, а також механізму правового регулювання суспільних відносин, підготовка фахівців, які, керуючись принципом верховенства права, здатні професійно застосовувати на практиці здобуті загальнонаукові та юридичні знання, вільно орієнтуватися у правових інститутах базових галузей права.

Завдання: вивчення вітчизняного досвіду розбудови державності та законотворчості на всіх її історичних етапах; розкриття історичних закономірностей обґрунтування різноманітних концептів права та держави України; визначення основоположних політико-правових категорій та понять курсу. Формування здатності зберігати та примножувати моральні, культурні,

наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства.

1.3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна є вихідною. Компетентності, сформовані під час її вивчення, в подальшому будуть використовуватися під час опанування таких навчальних дисциплін: «Теорія держави та права», «Конституційне право», «Судові та правоохоронні органи».

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Результати навчання дисципліни	Програмні результати навчання			
	ПРН 5	ПРН 7	ПРН 19	ПРН 20
знати закономірності та особливості державно-правового розвитку України	+	+	+	+
знати закономірності та характерні особливості історичного розвитку систем органів державної влади, центрального й місцевого управління, суду, правоохоронних органів в Україні		+	+	
знати зміст джерел, кодифікації, еволюції галузей українського права на всіх етапах історичного розвитку	+		+	
вміти використовувати історичний досвід українського державо- і правотворення в практичній діяльності		+	+	+
вміти використовувати отримані знання в діяльності щодо формування національної свідомості, патріотичних переконань та морально-етичних цінностей; високого рівня професійної правосвідомості та правової культури			+	+

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п/с	лаб	інд	ср		л	п/с	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Історія держави і права України												
Тема 1. Історія держави і права України як наука і навчальна дисципліна. Стародавні держави і право на території України.	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12
Тема 2. Держава та право Київської Русі та Галицько-Волинської держави (кінець VIII ст. - друга половина XIV).	12	2	2	-	-	8	12	2	2	-	-	8
Тема 3. Державно-правове становище українських земель в складі Великого князівства Литовського, Королівства Польського та Речі Посполитої (друга половина XIV-середина XVII ст.).	12	2	2	-	-	8	12	-	-			12
Тема 4. Запорізька Січ, її політичний устрій та право.	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12
Тема 5. Українська гетьманська держава: державний лад, суспільний устрій і право (друга половина XVII - XVIII ст.).	12	2	2	-	-	8	12	2	2	-	-	8
Тема 6. Державно-правове становище Українських земель імперської доби (кінець XVIII ст. - 1918 рр.).	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12
Тема 7. Держава і право України в період національно-визвольних змагань і відродження української державності (1917 - 1921 рр.).	12	2	2	-	-	8	12	2	2	-	-	8

Тема 8. Радянська державність і право в Україні 20-30-х років ХХ ст. Державність і право в західноукраїнських землях: між двома світовими війнами.	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12
Тема 9. Радянська державність та право в Україні (1946-1991 рр.).	12	2	2	-	-	8	12	2	2	-	-	8
Тема 10. Держава та право незалежної України (1991 р. - до сьогодення).	12	2	2	-	-	8	12	2	2	-	-	8
Усього годин	120	20	20	-	-	80	120	10	10			100

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1. ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

Тема № 1. Історія держави і права України як наука і навчальна дисципліна. Стародавні держави і право на території України.

Історія держави і права України як фундаментальна юридична дисципліна. Предмет, завдання, функції історії держави і права України. Місце в системі юридичних державно - правових дисциплін. Методологія курсу «Історія держави і права України». Періодизація історії держави і права України. Історичні джерела та основні етапи історіографії держави і права України.

Значення історії держави і права України, її роль у професійній підготовці юриста. Основна наукова і навчально-методична література з курсу. Організація навчального процесу з історії держави і права України. Стародавні держави і право на території України. Скіфія: держава, право та суспільство. Характер суспільних відносин. Поділ скіфських племен. Деспотична монархія. Народні збори, рада старійшин і племінних вождів. Правова система. Судочинство.

Античні міста - держави: державно - правовий та суспільний розвиток. Грецька колонізація Північного Причорномор'я, її основні етапи. Античні міста-держави. Ольвія, Феодосія, Пантікапей, Херсонес, Тіра. Суспільна організація. Державний лад. Демократична й аристократична республіка. Народні збори. Рада міста. Виборні колегії. Архонти, стратеги, агораномі, астиноми, продики. Суд. Джерела й основні риси права. Злочини й покарання.

Особливості держави і права Боспорського царства. Виникнення, розвиток і занепад царства, особливості його суспільного ладу і державно-правових інститутів.

Тема № 2. Держава та право Київської Русі та Галицько-Волинської держави (кінець VIII ст. - друга половина XIV).

Походження слов'ян. Племена антів, їх суспільний лад. Теорії походження давньоруської держави. Формування і розвиток Київської держави. Суспільний лад Київської Русі. Адміністративно-державний устрій Київської Русі: центральне управління, управління територіями.

Судова система Київської держави. Право Київської Русі. Джерела давньоруського права. «Руська правда» - джерело історії та правової системи Київської Русі. Редакції «Руської правди». Особливості правової системи Київської Русі та її значення.

Утворення Галицько-Волинського князівства. Суспільний устрій. Характер феодалізму. Земельна аристократія. Середньозаможні та дрібні бояри. Духовенство. Галицька митрополія. Міське населення. Феодально залежні селяни. Смерди. Холопи.

Державний лад Галицько-Волинської держави. Адміністративне управління територіями князівства.

Право Галицько-Волинської держави. Джерела права. Звичай. «Руська Правда». Князівські грамоти. Міжкнязівські договори. Галицько-Волинський літопис. Магдебурзьке право. Волоське право. Правові пам'ятки, Галицько-Волинської держави. Особливості правової системи.

Тема № 3. Державно-правове становище українських земель в складі Великого князівства Литовського, Королівства Польського та Речі Посполитої (друга половина XIV-середина XVII ст.).

Українські землі як об'єкт експансії сусідніх держав. Особливості литовського проникнення в Україну. Польсько-литовські унії і зміни в правовому статусі українських земель.

Державний лад. Великокнязівська влада та зміни її прерогатив. Пани-рада. Таємна рада. Великий вальний сейм. Центральна адміністрація. Місцева адміністрація. Міста.

Суспільний устрій України у складі Великого Князівства Литовського. Правова характеристика верст панівного та залежного населення.

Джерела права. Литовські статuti: зміст, значення. Основні риси цивільного, шлюбно-сімейного, кримінального та процесуального права. Судова система.

Люблінська унія 1569 р. та створення Речі Посполитої. Берестейська церковна унія та її наслідки. Польська експансія та її відбиток на соціальну й політичну еволюцію українського суспільства. Суспільний устрій. Система органів місцевого управління. Магістрат - адміністративний і судовий орган міського самоврядування.

Судова система. Сеймовий та королівський суди. Коронний та Литовський трибунали. Система станovo-шляхетських судів у повітах. Земські суди. Гродські суди (вищі й нижчі). Підкоморські суди.. Церковні суди: духовні, доменіальні та монастирські. Рецепція Річчю Посполитою правової системи Великого князівства Литовського. Джерела церковного права. Право

власності. Правовий режим маєтків. Спадкове право. Зобов'язальне право. Правове регулювання шлюбно-сімейних відносин. Поняття і види злочинів. Система покарань. Судовий процес.

Тема № 4. Запорізька Січ, її політичний устрій та право.

Запорізьке козацтво: генезис, характерні риси та особливості. Причини появи та джерела формування козацтва. Склад та диференціація.

Особливості суспільно - політичного устрою. Військовий та адміністративно-територіальний устрій. Характерні риси української козацької держави. Політичний устрій Запорізької Січі. Органи влади і самоуправління Запорізької Січі. Особливості козацької форми державності

Судовий устрій та судовий процес. Судові установи Запорізької Січі. Судова практика.

Джерела права. Звичаєве козацьке право. Цивільно-правові норми. Кримінально - правові норми. Система покарань. Характерні риси права.

Тема № 5. Українська гетьманська держава: державний лад, суспільний устрій і право (друга половина XVII - XVIII ст.).

Державний устрій Гетьманщини. Адміністративно - територіальний поділ. Центральні органи влади і управління. Гетьман. Генеральна військова рада. Старшинська рада. Генеральна військова канцелярія. Органи місцевого управління та влади.

Суспільний устрій Гетьманщини правове становище тогочасних верств населення. Становий устрій. Знатне військове товариство. Українська шляхта. Козаки. Міське населення. Духовенство. Селяни. Гетьманські універсали 1760 та 1763 рр. про заборону переходу селян. Указ Катерини II 1783 р. про остаточне закріпачення українського селянства.

Правова система України - Гетьманщини. Звичаєве право. Церковне (канонічне) звичаєве право. Литовські статuti 1529, 1566 і 1588 рр. Збірники Магдебурзького права. Акти міждержавного рівня (гетьманські договірні статті). Конституція Пилипа Орлика 1710 р.

Судова система та судовий процес в Україні - Гетьманщині. Етапи становлення судової системи. Вищі суди. Місцеві суди. Судова реформа 1760-1763 рр. Судовий процес.

Тема 6. Державно-правове становище Українських земель імперської доби (кінець XVIII ст. - 1918 рр.).

Державно-політичний устрій в українських землях у складі Російської імперії. (кін. XVIII ст. - 1917 рр.). Центральні органи. Перетворення намісництв у губернії. Губернатори та генерал - губернатори. Губернські правління і галузеві установи. Повітовий апарат управління. Земський суд. Присутствія. Губернські і повітові дворянські зібрання. Управління в містах. Скасування Магдебурзького права. Градоначальство. Волосні й сільські органи самоврядування.

Правова характеристика суспільних відносин. Зародження ринкових відносин. Правове становище окремих верств населення. Завершення юридичного закріпачення селян України. Панщина. Урочна система. Місячина. Інвентарні правила 1847-1848 рр. Реформа управління державними селянами 1837-1841 рр. Військові поселення.

Правова система, суди і процес в Україні у складі Російської імперії. Офіційний привід кодифікації місцевого права України. Загальна характеристика основних кодифікаційних проектів: «Звід місцевих законів губерній і областей, приєднаних від Польщі», «Зібрання малоросійських прав», «Звід місцевих законів західних губерній», Повне зібрання законів Російської імперії, Звід законів Російської імперії. Відміна дії норм Магдебурзького права та Литовського статуту. Поширення на Україну загальноімперського законодавства. Уложення про покарання кримінальні і виправні. Сільський судовий статут. Характеристика основних галузей права.

Державний лад та адміністративний устрій українських земель у складі Австро-Угорщини. Перший поділ Польщі 1772 р., Константинопольська австро-турецька конвенція 1775 р. і включення західноукраїнських земель до складу Австрії. «Королівство Галичини і Лодомерії». Револуція 1848 р. і створення Головної руської ради у Львові. Зміни в державно - правовому статусі Галичини, Буковини і Закарпаття. Конституція Австрії 1848 р. Открийована конституція 1849 р. Крайові конституції для Галичини і Буковини 1850 р. Австро-Угорська угода 1867 р. та утворення Австро-Угорської монархії. Ціслеїтанія і Транслеїтанія. Австрійська конституція 1867 р. Відновлення чинності угорської конституції 1848 р. Українські землі після створення Австро-Угорської монархії.

Суспільний лад. Магнати. Рицарі. Трудова шляхта. Міське населення. Селянство. Реформи освіченого абсолютизму 70-80-х років XVIII ст., їх непослідовність. Скасування панщини 1848 р.

Судова система та правоохоронні органи. Повітові, окружні суди. Вищий крайовий суд. Верховний судовий і касаційний трибунал. Імперський суд. Адміністративний трибунал. Військові суди.

Правова система на західноукраїнських землях. Джерела права (конституція, імператорські патенти, закони рейхсрату, кодекси). Найважливіші інститути окремих галузей права. Право власності. Зобов'язальне право. Спадкове право. Сімейне право. Кримінальне право. Судочинство.

Тема № 7. Держава і право України в період національно-визвольних змагань і відродження української державності (1917 - 1921 рр.).

Суспільно-політичний лад і право в добу Центральної Ради. Лютнева революція в Росії. Повалення самодержавства і утворення Тимчасового уряду. Боротьба за національно - державне відродження України. Утворення Української Центральної Ради (УЦР) та еволюція її юридичного статусу.

Всеукраїнський національний конгрес 5-7 квітня 1917 р. Комітет УЦР (Мала рада). Утворення місцевих українських рад.

I універсал УЦР від 10 червня 1917 р. Утворення Генерального секретаріату. II універсал УЦР від 3 липня 1917 р. Статут вищого управління України від 29 липня 1917 р. Тимчасова інструкція Генеральному секретаріату Тимчасового уряду від 4 серпня 1917 р.

III універсал УЦР від 7 листопада 1917 р. і проголошення УНР. Правове становище УЦР, Малої ради та Генерального секретаріату. Організація місцевої влади. Комісари УЦР. Судові органи. Органи охорони правопорядку і державної безпеки. Військове будівництво.

IV універсал УЦР від 9 січня 1918 р. Проголошення самостійності і незалежності УНР. Створення Ради народних міністрів. Окупація України австро-німецькими військами. Останні дні УЦР й повчальні уроки.

Законодавча діяльність УЦР. Закон про порядок видання нових законів від 25 листопада 1917 р. Закони в галузі державного будівництва. Правове забезпечення економічного будівництва. Соціальне законодавство. Нормативні акти з кримінального права. Конституція УНР, її зміст і значення.

Українська держава за Гетьманату П. Скоропадського. Переворот П. Скоропадського 29 квітня 1918 р. та його юридичне закріплення («Грамота до всього українського народу» та Закони про тимчасовий державний устрій від 29 квітня 1918 р.). Внутрішня і зовнішня політика гетьмана.

Організація державної влади. Форма державного правління. Гетьман, його повноваження. Рада міністрів. Міністерства. Фінансова рада. Місцеві органи. Розпуск земельних комітетів УЦР. Губернські і повітові старости. Судові реформи. Військове будівництво. Організація козацтва. Закон про державну варту від 18 травня 1918 р.

Законодавча процедура. Особливості дії нормативних актів часів царизму, Тимчасового уряду та УНР на території Української Держави. Правові основи процесу законотворчості. Законодавчі акти з окремих галузей права. Каральна спрямованість кримінального права. Порушення прав і свобод особи.

«Грамота до всіх українських громадян» від 14 листопада 1918 р. Зміна політичного курсу. Падіння гетьманату.

Держава і право України в період Директорії УНР. Українська держава часів Директорії. Створення Директорії та її політико - правова платформа. Декларація Директорії від 26 грудня 1918 р. Відновлення УНР. Рада народних міністрів. Місцеві органи влади. Судові органи. Трудовий принцип розбудови держави. Конгрес трудового народу України 23-28 січня 1919 р. Реорганізація Директорії, її взаємовідносини з урядом.

Акт злуки УНР та ЗУНР, його правове оформлення та юридичні наслідки. Оголошення війни радянській Росії. Зміни у складі Директорії. Варшавський договір від 21 квітня 1920 р. та його політико - правова оцінка. Всеукраїнська національна рада. Незреалізовані проекти конституцій УНР. Закони від 12 листопада 1920 р. «Про тимчасове верховне управління та порядок законодавства в УНР» та «Про Державну Народну Раду». Ризький

мирний договір 1921 р., його політико-правові наслідки для України. Державний центр УНР в еміграції та його політико-правова платформа.

ЗУНР: формування держави та джерела права. Розпад Австро-Угорщини. Проголошення ЗУНР. Державний лад. Вищі органи влади й управління. Українська національна рада. Місцева влада та управління. Повітові комісари. Громадські (сільські і містечкові) комісари. Повітові національні ради. Судова система та інші правоохоронні органи. Збройні сили.

Об'єднання УНР і ЗУНР в єдиній соборній Українській державі. Соціально-політичні та економічні перетворення у ЗУНР. Конституційне законодавство. Закони «Про про уживання української мови...» від 15 лютого 1919 р., «Про громадянство та правовий статус чужинців» від 8 квітня 1919 р., «Про земельну реформу» від 14-15 квітня 1919 р. Польсько - українська війна. Проголошення президента диктатором ЗУНР і створення Колегії уповноважених.

Визнання Радою послів Антанти за Польщею права на окупацію Східної Галичини. Еміграційний уряд ЗУНР. Проект основ державного устрою Галицької Республіки 1921 р. Рішення Ради послів від 14 березня 1923 р. про анексію Східної Галичини Польщею. Причини падіння ЗУНР.

Тема № 8. Радянська державність і право в Україні 20-30-х років ХХ ст. Державність і право в західноукраїнських землях: між двома світовими війнами.

Формування радянської державності в Україні (1917 - 1920 рр.). Жовтневий переворот 1917 р. у Петрограді. Перший всеукраїнський з'їзд рад та юридична сила його рішень. Окупація України радянськими військами. Проголошення Української Соціалістичної Радянської Республіки (УСРР). Встановлення воєнно-більшовицької партійної диктатури.

Центральні органи влади та їх еволюція. Місцеві ради. Надзвичайні органи радянської влади. Державні утворення радянського типу на території України.

Органи управління народним господарством. Воєнний комунізм, його юридичне оформлення. Судова система. Народні суди. Революційні трибунали. Верховний касаційний суд. Всеукраїнська і місцеві надзвичайні комісії. Позасудові репресії. Організація радянської міліції. Будівництво радянських збройних сил. Джерела радянського права. Перші декрети в галузі цивільного, сімейного, трудового, земельного, кримінального права. Декрети про націоналізацію власності, правове регулювання розподілу. Конституція УСРР. Початок кодифікації законодавства.

Соціалістична державність і право в Україні (1921 - 1929 рр.). Передумови та характерні особливості першої кодифікації. Посилення ролі загальносоюзного законодавчого регулювання. Характеристика права. Особливості радянського законодавства. Конституційне право. Зміни і доповнення до Конституції УСРР у 1925 р. Конституція УСРР 1929 р. Позбавлення та обмеження виборчих прав. Цивільне право. Цивільний кодекс 1922 р. Сімейне право. Кодекс законів про родину, опіку, шлюб і про акти

громадянського стану 1926 р. Трудове право. Кодекс законів про працю 1922 р. Земельне право. Земельний кодекс 1922 р. і зміни до нього 1927, 1929 рр. Кодекс законів про народну освіту 1922 р. Адміністративний кодекс 1927 р. Кримінальне право. Кримінальні кодекси 1922 і 1927 рр. Процесуальне право. Виправно-трудове право. Виправно-трудоий кодекс 1925 р.

Правова система в Україні в 30-х рр. XX. Внутрішнє становище УСРР на початку 20-х рр. Банкрутство більшовицької економічної політики. Законодавче закріплення нової економічної політики. Українізація, її правова основа.

Державний лад. Передумови утворення і юридичне оформлення СРСР. Зміни в структурі органів влади і управління. Вищі органи влади і управління УСРР. Всеукраїнський з'їзд рад. Всеукраїнський центральний виконавчий комітет (ВУЦВК). Президія ВУЦВК. Місцеві органи влади і управління. Адміністративно - територіальна реформа. Судова система та інші правоохоронні органи. Деформації юридичного та фактичного статусу України в складі СРСР.

Державний лад. Центральні органи влади і управління. Всеукраїнський з'їзд рад (з 1935 р. - з'їзд рад УРСР). Всеукраїнський центральний виконавчий комітет (з 1935 р. - Центральний виконавчий комітет УСРР). Президія ВУЦВК (ЦВК УРСР). Верховна рада УРСР. Рада народних комісарів. Місцеві органи влади. Перебудова роботи сільських рад як органів боротьби за суцільну колективізацію та «ліквідацію куркульства як класу» та її правова база. Черговий етап адміністративно - територіальної реформи, її вплив на зміну системи місцевих органів державної влади. Централізація правоохоронної системи. Посилення ролі позасудових репресивних органів.

Правова система та її характерні риси. Конституційне право. Цивільне право. Трудове право. Колгоспне і земельне право. Кримінальне право. Кримінально-процесуальне законодавство.

Державність і право в західноукраїнських землях: між двома світовими війнами. Державна політики Польщі щодо України. Місцева влада. Державне управління: загальна адміністрація, спеціальна адміністрація на українських землях. Державний лад Буковини. Становлення фашистського режиму генерала Й. Антонеску. Державний лад Закарпатської України. Проголошення 15 березня 1939 року незалежності Карпатської України. Боротьба Карпатської України проти угорської агресії. Втрата незалежності Карпатської України.

Тема № 9. Радянська державність і право України (1945-1991 рр.).

Повоєнні адміністративно-територіальні зміни. Посилення сталінізму в 1945-1953 рр. Ліквідація надзвичайних державно - правових інституцій у перші повоєнні роки. Перетворення РНК УРСР у Раду Міністрів УРСР. Посилення централізованої бюрократичної системи управління державою. Зміни в системі органів юстиції, прокуратури, державної безпеки і внутрішніх справ.

Право. Посилення праворегуючої ролі партійних органів. Цивільне право. Зміцнення державної власності. Націоналізація в західних областях, Буковині та Закарпатті. Регулювання господарсько-договірних відносин. Особиста власність. Трудове право. Колгоспне право. Кримінальне законодавство. Проголошення амністії. Нові склади державних злочинів. Процесуальне законодавство.

Період розкладу сталінізму (1953 - перша половина 1960-х рр.). Хрущовська «відлига». Вищі органи державної влади. Раднаргоспи. Державні комітети. Розширення прав УРСР. Державний лад. Місцеві органи державної влади і управління. Перебудова судової системи та посилення прокурорського нагляду. Закон про судоустрій СРСР 1959 р. Положення про прокурорський нагляд в СРСР 1955 р. Реорганізація органів держбезпеки і внутрішніх справ. Товариські суди. Народні дружини. Кодифікація законодавства. Цивільне право. Трудове право. Колгоспне право. Кримінальне право. Кримінальне судочинство.

«Брежнєвський період» неосталінізму (середина 1960-х - середина 1980-х рр.). Консервативна і реформаційна лінії. Реорганізація системи рад. Доктрина «загальнонародної держави». Правовий статус УРСР як союзної республіки. Закон СРСР від 2 жовтня 1965 р. про зміну системи органів управління промисловістю країни. Ліквідація республіканських рад народного господарства та рад народного господарства економічних районів. Збільшення кількості союзних міністерств і відомств.

Державне будівництво УРСР. Верховна Рада УРСР. Президія Верховної Ради УРСР. Рада Міністрів УРСР. Закон про Раду Міністрів від 19 грудня 1978 р. Державні комітети, міністерства та відомства. Місцеві органи державної влади і управління, їх виконавчі і розпорядчі органи. Конституція УРСР 1978 р., її характерні риси.

Перебудова. Зміни в державному статусі УРСР. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Закон «Про економічну самостійність Української РСР» від 3 серпня 1990 р. Зміни у політичній системі республіки: зміна статті Конституції про принцип демократичного централізму, скасування статті про керівну і спрямовуючу роль КПРС у суспільному та державному житті. Розмежування повноважень між представницькими, виконавчими та судовими органами. Зміни в структурі вищої виконавчої влади. Закон УРСР «Про місцеві Ради народних депутатів УРСР та місцеве самоврядування» від 7 грудня 1990 р. Конституційний статус Кримської Автономної республіки. Реформування судової системи.

Зміни в законодавстві УРСР. Право забезпечення переходу економіки на систему ринкових відносин. Цивільне право як основний регулятор ринкових відносин. Законодавство про підприємницьку діяльність. Реформаторські зрушення в трудовому законодавстві. Реформування законодавства в соціально - культурній сфері. Зміни в кримінальному законодавстві. Процесуальне законодавство.

Тема № 10. Держава та право незалежної України (1991 - до сьогодні).

Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Всеукраїнський референдум та вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Розпад СРСР. Угода про утворення СНД. Запровадження атрибутів державності. Конституційний договір 8 червня 1995 р. Прийняття Конституції України 28 червня 1996 р. Структура, основні положення і значення Основного Закону держави.

Конституційна форма правління, державного устрою та політичного режиму України. Територіальний устрій. Основи виборчої системи України. Референдум. Правовий статус народних депутатів.

Верховна Рада України. Президент України. Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади. Місцеві державні адміністрації. Місцеве самоврядування. Прокуратура. Конституційний Суд України.

Гуманізація правових відносин в Україні. Реформування усіх галузей права. Цивільне законодавство. Правова регламентація майнових відносин в умовах становлення ринкової економіки. Правові основи підприємницької діяльності. Зміни в трудовому законодавстві. Аграрне законодавство. Істотні зміни в кримінальному та кримінально-процесуальному законодавстві. Проблеми і прорахунки в державно-правовому будівництві.

Революція Гідності 2013-2014 рр. - наймасштабніша подія в новітній історії України. Реформа децентралізації влади. Зміни до Конституції, які закріплюють курс України на членство в Європейському Союзі та НАТО. Адміністративно-територіальна і судова реформи в Україні.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання роботи здобувачів/здобувачок вищої освіти здійснюється відповідно до загальноуніверситетської системи оцінювання знань.

Система передбачає:

для денної форми навчання

	Поточний контроль		Підсумковий контроль
	Семінарські та практичні заняття	Самостійна робота	Залік
	40	20	40
Всього за навчальну дисципліну	100		

Для переведу оцінок у бали необхідно користуватися формулою:

$$\text{AP} = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{}} * 8 =$$

кількість аудиторних занять за семестр за
аудиторну роботу

для заочної форми навчання

	Поточний контроль		Підсумковий контроль
	Семінарські та практичні заняття	Самостійна робота	Залік
	20	40	40
Всього за навчальну дисципліну	100		

Для переведу оцінок у бали необхідно користуватися формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{кількість аудиторних занять за семестр за аудиторну роботу}} * 4 =$$

При оцінюванні заліку на денній/заочній формі навчання застосовуються такі критерії:

- 36-40 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, надав/надала повну, вичерпну відповідь на поставлене запитання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти (або правильно відповів/відповіла на 90-100% тестових завдань). Максимальна кількість балів може бути знижена, якщо під час відповіді здобувач/здобувачка вищої освіти не зробив/зробила посилання на чинні нормативно-правові акти чи допустив/допустила незначні помилки.

- 28-35 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, надав/надала відповідь на питання але допустив/допустила помилки, що впливають на загальний висновок (або правильно відповів/відповіла на 70-89% тестових завдань);

- 20-27 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу чи допускає значні помилки, які приводять до викривлення інформації (або правильно відповів/відповіла на 50-69% тестових завдань);

- 0-19 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти не може виконати завдання, не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання або робить принципові помилки, які викривлюють усе рішення (або правильно відповів/відповіла менше ніж на 50% тестових завдань).

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському чи практичному занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь

– оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, опрацювавши основну та додаткову літературу, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань у самостійній роботі;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний/здатна його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, поєднання теоретичних знань із практичними прикладами;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу;

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання.

2. Тест: правильне вирішення тесту оцінюється в 1 бал.

3. Задача: вважається вирішеною і оцінюється:

– оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, але не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти чи допустив незначні помилки;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти надав/надала відповіді не на всі поставлені в умовах питання, чи не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти, чи допустив значні помилки;

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не правильно вирішив/вирішила задачу.

4. Реферативне повідомлення – оцінюється в 5 балів:

1 бал – належне оформлення реферативного повідомлення;

1 бал – глибока проробка теми (наявність достатньої кількості літературних джерел, наявність ґрунтовних висновків);

1 бал – теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат;

2 бали – грамотна і аргументована презентація реферату. Кожну оцінку викладач/викладачка має аргументовано мотивувати.

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок.
82-89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками.
75-81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок.
67-74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків.
60-66		E	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям.
35-59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувач освітнього рівня «Бакалавр»у надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1-34		F	Кредит не зараховано. Здобувач освітнього рівня «Бакалавр» повинен повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля).

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові

1. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, К. : Юрінком Інтер, 2023. 568 с.
2. Єрмолаєв В.М. Історія держави і права України: підручник. Харків: Право, 2021. 472 с.
3. Трофанчук Г. І. Історія держави і права України: підручник. 4-те вид., перероб. і допов., Київ: Юрінком Інтер, 2024. 608 с.
4. Трофанчук Г. І. Історія держави і права України: підручник. 3-те вид., перероб. і допов., Київ: Юрінком Інтер, 2022. 568 с.

Додаткові

1. Білас І.Г. Історія держави і права України, порівняльна історія держави і права України та країн світу : монографія. Київ : Просвіт, 2024. 928 с.
2. Історія держави і права України. Частина I : навчальний посібник (опорні конспекти лекцій) / Укладачі Зозуля Є.В., Дацюк Т.К., Іванов І.В. Київ: Алерта, 2023. 240 с.
3. Історія держави і права України. Частина II: навчальний посібник (опорні конспекти лекцій) / уклад.: Є. В Зозуля, Т. К. Дацюк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2025. 284 с.
4. Історія держави і права України : навч. посіб. / В. О. Боняк, Д. А. Селіхов, Ю. С. Завгородня та ін.- Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 208 с.
5. Історія держави і права України : посіб. для підгот. до іспиту / Д. А. Шигаль, Г. П. Пономарьова. Харків : Право, 2024. 194 с.
6. Історія держави і права України : хрестоматія-практикум / [М. Ю. Бурдін, Є. С. Логвиненко, І. А. Логвиненко]; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2021. 888 с.
7. Історія держави та права України (схеми та таблиці) : навч. посіб. / О. В. Шкуратенко, Д. І. Курас, О. І. Анатольєва та ін.; Національна академія внутрішніх справ. Київ: Видавництво «Людмила», 2020. 170 с.
8. Історія держави і права України: навч.-метод. посібник / А. Є. Шевченко, С. В. Кудін. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. 688 с.
9. Терлюк І. Я. Українська державність: формування національної державно-правової традиції. Друга половина XVI - початок XX ст. : монографія. Львів : Галиц. вид. спілка, 2022. 480 с.
10. Українська державність: історико-правничі нариси / ред. рада: В. Смолій та ін. Київ : Право України, 2021. 976 с.
11. Переш І.Є., Когут М.Г., Зан М.І., Щока С.С. Історія держави і права України. Навчально-методичний посібник. Ужгород: Видавництво юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», 2023. 60 с.
12. Плани семінарських занять з історії держави і права України для студентів I курсу денної форми навчання першого (бакалаврського) освітньо-кваліфікаційного рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмолаєв, В. О. Рум'янцев та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2022. 36 с.
13. Шигаль Д.А. Історія права: навчальний посібник для підготовки до іспитів. Харків: Право, 2023. 190 с.
14. Шигаль Д. А., Пономарьова Г. П. Історія держави і права України : посіб. для підгот. до іспиту. Харків : Право, 2024. 194 с.
15. Басенко Р., Аванесян Г., Ільченко В. Генеза інституційних форм прямої демократії в українській національній державно-правовій традиції. Підприємництво, госп-во і право. 2020. № 11. С. 186-190.
16. Беланюк М. В. Трансформація органів військової прокуратури в Україні: історико-правовий аналіз. Інформація і право. 2022. № 1. С. 144-155.

17. Бибік К. П. Українське селянство на початку XX століття. Молодий вчений. 2023. № 6(118). С. 16-20.
18. Васецький В. Ю. Українська національна революція як фактор розвитку права України-Русі у XVII ст. Правова держава : щорічник наук. праць. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2022. Вип. 33. С. 198-204. URL: http://pravovaderzhava.org.ua/files/pravovaderjava.vipusk-33-_2022_.pdf.
19. Вовк Ю. Є. Організація діяльності надзвичайних військових судів УНР в період Директорії. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 6. С. 11-15.
20. 12. Вовк Ю. Є. Правові та організаційні засади діяльності Вищих військових та штабних судів в період Директорії. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 1. С. 20-24.
21. Волощук М. Русини-міщани малопольських міст XIII-XIV ст.: проблеми пошуку та ідентифікації. Український історичний журнал. 2021. № 2. С. 19-28.
22. Вронська Т., Пилипчук В., Беланюк М. Цивільне населення радянської України в полі зору військових трибуналів: регламентація каральних практик (1918-1959 рр.). Український історичний журнал. 2021. № 2. С. 112-128.
23. Григорчук М. В., Дігтяр Р. В. Порівняльно-правовий аналіз окремих аспектів державотворення в конституціях Української Народної Республіки і Далекосхідної Української Республіки (Зелений Клин) та інших документах. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 6. С. 22-26..
24. Дашковська О. Р., Терела Г. В., Стрілець В. В. Захист трудових прав та спеціалізований прокурорський нагляд в УСРР (1925-1931). Вісник Національної академії правових наук України. 2023. Т. 30. № 2. С. 70-87.
25. Довгалець О. М. УНР та діяльність польських партій у складі Центральної Ради. Молодий вчений. 2023. № 2(114). С. 28-33.
26. Донченко О. І. Вітчизняна політико-правова думка Гетьманщини періоду Руїни. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 30-36.
27. Єрмолаєв В. М. Основоположні права і свободи людини і громадянина в законодавчих актах доби УНР. Вісник Національної академії правових наук України. 2023. Т. 30. № 3. С. 173-185.
28. Єрмолаєв В. М. Становлення українського права та його вплив на державотворчі процеси в Київській Русі. Право України. 2020. № 1. С. 85-96.
29. Захарченко П. П., Мірошніченко М. І. Становлення вітчизняного судоустрою та судочинства: доба України-Русі (IX-XIV ст.). Вісник кримінального судочинства. 2022. № 3/4. С. 138-147.
30. Козаченко А. І. Аграрна реформа початку XX ст. та участь у її проведенні Полтавського земства. Полтавський правовий часопис. 2022. № 1. С. 79-93.

31. Козаченко А. І. Нормативно-правове регулювання фінансової діяльності земського самоврядування в Україні (друга половина XIX ст.). Полтавський правовий часопис. 2022. № 3. С. 28-41.
32. Лесик О. В. Становлення правового регулювання земельних відносин у Волинській губернії в складі Російської імперії (1793-1917). Часопис Київського університету права. 2020. № 2. С. 72-77. 27.
33. Лісогорова К. М., Бершадська Д. Р., Нежиборець А. О. Гетьманування Кирила Розумовського - примарна чи реальна європеїзація Гетьманщини? Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 5. С. 46-48.
34. Максименко Ю. П. Становлення органів місцевого самоврядування України в радянські часи. Часопис Київського університету права. 2020. № 2. С. 154-160.
35. Медвідь Ф., Чорна М. Політико-правова доктрина Миколи Міхновського (до 150-річчя від дня народження). Юридичний вісник України. 2023. № 15/16. С. 34-37.
36. Музика І. В. Становлення ідеї та юридикація суверенітету Західноукраїнської Народної Республіки. Правова держава : щорічник наук. праць. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2022. Вип. 33. С. 216-226.
37. 32. Нагорняк М. Інформаційна та пропагандистська діяльність Української Народної Республіки (УНР) 1920-1921 років. Український інформаційний простір. 2022. № 1(9). С. 69-87.
38. Прус В., Курас Д. Правовий статус Війська Запорізького за Березневими статтями 1654 р. Богдана Хмельницького з московським царем. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 1. С. 35-40.
39. Ромінський Є. В. Клятва, присяга і договір у політико-правовому повсякденні східнослов'янських державних утворень X-XIV ст. Правова держава : щорічник наук. праць. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2022. Вип. 33. С. 227-235.
40. Рум'янцев В. О., Лісогорова К. М., Сіваш О. М., Гоцуляк С. Л. Судова система в Україні за часів Директорії та ЗУНР. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 6. С. 46-49.
41. Рум'янцев В. О., Лісогорова К. М., Сіваш О. М., Гоцуляк С. Л. Судова система в Україні часів Української Народної Республіки. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 4. С. 49-52.
42. Рум'янцев В. О., Лісогорова К. М., Сіваш О. М., Гоцуляк С. Л. Судова система Української держави Гетьмана П. Скоропадського. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 5. С. 30-33.
43. Саблук С. А. Контроль за злочинністю в умовах реалізації репресивної політики під час колективізації. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 7. С. 305-311.
44. Саблук С. А. Стан злочинності на території України у 20-х роках XX ст. Науковий вісник публічного та приватного права. 2022. Вип. 2. С. 9-16.

45. Середюк В. Реалізація «українського питання» у правовій доктрині Австро-Угорщини напередодні Першої світової війни. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 5. С. 183-189.
46. Стефанчук Р. Традиція безперервності української державності. Право України. 2021. № 9. С. 12-21.
47. Терлюк І. Політико-правова природа радянської державності в Україні як окупаційної. Право України. 2022. № 5. С. 103-123.
48. Терлюк І. Українська субститутна державність останньої чверті XVIII - початку XX ст.: особливості розвитку українських правових і самоврядних традицій у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій. Право України. 2022. № 3. С. 57-79.
49. Худояр Л. В. Принцип рівності як засада українського націотворення та державотворення кінця XVI - 70-х років XVII ст. Правова держава : щорічник наук. праць. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2022. Вип. 33. С. 236-246.
50. Чудновський О. Інститут прокуратури на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорської імперії. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 12. С. 295-299.
51. Шигаль Д. А. Держави як об'єкти порівняльного історико-правового аналізу: територія, населення, механізм державної влади. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 10. С. 54-60.
52. Шигаль Д. А. Зіставлення історико-правових об'єктів: методичні вимоги і рекомендації. Jurnalul juridic național: teorie și practică. 2020. № 5 (45). С. 36-42..

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : офіц. вид. / Верховна Рада України. К.: Алерта, 2019. 112 с.
2. Декларація про державний суверенітет України. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1990. № 31. Ст. 429.
3. Акт проголошення незалежності України. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991. № 38. Ст. 502.
4. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30 вересня 2019 року №722/2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 31.07.2024)

Інформаційні ресурси

1. Інформаційно-телекомунікаційна система «МІА:Освіта». URL: <https://osvita.dnuvs.ukr.education/md/course/view.php?id=550>
2. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL:
<https://mvs.gov.ua/>

6. Офіційний сайт Національної поліції України. URL:
<https://www.npu.gov.ua/>